

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L2@regeringskansliet.se
Diarienummer Ju2021/02514

Remissvar SOU 2021:56 Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall

Inledning

Rädda Barnen har fått möjlighet att ge sina kommentarer på förslagen i SOU 2021:56 Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall. Rädda Barnen kommenterar förslagen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt.

Rädda Barnen välkomnar att betänkandet ger förslag på hur barnets rättigheter, i synnerhet barnets rätt till privat- och familjeliv, kan stärkas och säkerställas för barn som lever med två mammor och flyttar till Sverige och för barn som tillkommit via surrogat i ett annat land. Just frågan om säkerställandet av barnets rättigheter för barn som tillkommit via surrogat var något som Rädda Barnen lyfte i sitt remissvar till SOU 2016:11 Olika vägar till föräldraskap.

Rädda Barnens synpunkter på de föreslagna lagändringarna

Rädda Barnen tillstyrker förslaget på lagändringar som ges i betänkandet. Överlag anser Rädda Barnen att lagändringarna stärker barnets rättigheter, i synnerhet barnets rätt till privat- och familjeliv, samt på ett tydligt sätt beaktar barnets bästa.

Rädda Barnen är dock kritisk till hur utredningen har behandlat begreppet "faktisk familjerelation" i betänkandet och utvecklar detta nedan.

Rädda Barnens synpunkter på hur begreppet "faktisk familjerelation" ska tolkas

Utredningen föreslår att när ett barn har tillkommit via surrogat, ska det i vissa fall gå att förbise vissa krav för adoption, om det har etablerats en familjerelation mellan barnet och den tilltänkta föräldern. Rädda Barnen har inga invändningar mot hur lagtexten har utformats, däremot önskar vi ett tydliggörande i författningskommentaren kring begreppet "faktisk familjerelation".

I författningskommentaren ges vissa indikationer på faktorer som ska vägas in när det ska bestämmas om en faktisk familjerelation har uppstått. Det framgår att det måste avgöras i det enskilda fallet samt utifrån rättspraxis, framförallt från Europadomstolen, som kommer att utvecklas. I betänkandet går gällande praxis igenom, och där blir det tydligt att Europadomstolen har konstaterat att ett barn som från födseln bott 8 månader med sina tilltänkta föräldrar, inte ansågs ha utvecklats en faktisk familjerelation. Rädda Barnen tolkar utredningen som att detta är något som ska väga tungt vid bedömningen även i Sverige.

Rädda Barnen finner det anmärkningsvärt att utredningen i sitt betänkande inte tar upp relevant vetenskap om barns anknytning till föräldrar, när den diskuterar när en familjerelation kan anses ha uppstått. Med tanke på att utredningen ska ha ett tydligt barnrättsperspektiv, och därmed i första hand bör beakta barnets perspektiv före andra, så anser Rädda Barnen att detta är högst relevant att ha med i bedömningen om en familjerelation har uppstått.

Barn påbörjar sin anknytning till viktiga vuxna redan innan födseln, men den förstärks direkt efter födseln av de personer som tar hand om barnet. Forskning har visat att barn redan vid fyra månaders ålder kan visa vilka personer hen föredrar att bli omhändertaget av. Detta blir än tydligare vid fem till sex månaders ålder, genom att barnet kraftigt protesterar och inte accepterar att bli omhändertaget av personer som hen inte har en relation till innan. Enligt anknytningsteorin brukar man också prata om en skiljelinje vid ungefär sex månader när det gäller adoptioner, där barn som adopteras före sex månaders ålder får möjlighet att genomgå större delen av sin anknytningsutveckling tillsammans med sina adoptivföräldrar och att anknytningsutvecklingen därför kan antas innehålla ungefär samma variationer som hos de barn som växer upp med sina biologiska föräldrar. För barn som adopteras efter sex månaders ålder däremot spelar det stor roll hur omhändertagandet varit hos de initiala omsorgsgivarna. Detta eftersom anknytningsutvecklingen hunnit komma längre.¹

Rädda Barnen anser därför att regeringen i sitt fortsatta beredningsarbete av förslagen ska tydliggöra att när det ska bestämmas om en faktisk familjerelation har uppstått, ska barnets anknytning till den tilltänka föräldern väga tungt, och att beslutsfattare i detta avseende ska beakta relevant forskning om anknytningsteori hos små barn.

Stockholm den 25 oktober 2021

Helena Thybell
Generalsekreterare

¹ Broberg, Risholm Mothander, Granqvist och Ivarsson, Anknytning i praktiken. Tillämpningar av anknytningsteorin. 2008.